

Woord vooraf

In 2014 is het vijfhonderd jaar geleden dat Vesalius werd geboren. Dat mag niet onbesproken voorbijgaan.

Een dergelijke datum gaat immers de Eerste Wereldoorlog vierhonderd jaar vooraf.

Beide kunnen uiteraard niet met elkaar vergeleken worden: de wreedheid van een alles vernietigende oorlog afzetten tegen een figuur die grotendeels voor de opkomst van het hedendaags medisch denken verantwoordelijk is, houdt immers geen steek.

Toch is het jaar 1514 een uitzonderlijk jaar. Het ziet op de laatste dag van dat jaar iemand geboren worden die dankzij intelligentie, moed, onverdroten ijver en doorzettingsvermogen een vernieuwing, een ‘hergeboorte’ aankondigt in de basisbeginselen van onze gezondheidszorg: de kennis van het menselijk lichaam.

Nu lijkt een dergelijk begrip vanzelfsprekend: jongeren worden vanaf de basisschool ingelicht over hun weefsels en organen, over hun fysische en psychische vermogens, over hun spieractiviteiten tijdens sportbeoefening, over voor- en nadelen van allerhande voedingsstoffen op hun algemene gezondheid en prestaties, enzovoort.

Wanneer Andreas Vesalius geboren wordt, op 31 december 1514, was het Europa van die tijd met andere dingen bezig.

Voorop stonden politieke strijdtaferelen tussen de machthebbers van toen: Karel V, Frans I,

Hendrik VIII en Süleyman I, die dood en vernieling brachten op de Europese slagvelden.

Daarnaast stelden economische rampjaren met slechte oogsten en overstromingen het precaire evenwicht van in hoofdzaak rurale bevolkingen aanzienlijk op de proef.

Vervolgens ontstonden uit de opkomst van alternatieve godsdienstbelevingen aanhoudende godsdienstvervolgingen, die aanleiding gaven tot volksverhuizingen, inquisitie en terreur, en voor jaren een smet zouden werpen op de intermenselijke relaties en op de tolerantie tussen volkeren en individuen.

Daarbovenop kwamen ten slotte de ziekten en epidemieën. De pest liet niet na met grote regelmaat razzia's te veroorzaken onder de stedelijke populaties. Nieuwe ziekten, o.m. de Engelse zweetziekte en syfilis, veroorzaakten grote onrust onder de bevolking door hun acuut, c.q. chronisch fataal verloopend ziektebeloop.

In een dergelijke voor ons niet meer invoelbare tijdsgeschiedenis, zal Andries van Wesel een baken worden, een vernieuwing aankondigen, die tot op heden toe zijn vruchten blijft afwerpen.

Vesalius' hoofdwerk, zijn *'Opus Magnum'*, de *'Fabrica'*, blijft doorwerken in onze gezondheidszorg als de grondslag van de anatomie, de basis van de geneeskunde, zonder dewelke geen nieuwe visie op de hedendaagse gezondheidszorg mogelijk zou zijn geweest.

In dit boek gaan verschillende auteurs in op de figuur van Vesalius, op zijn 'kunsten' en zijn verworvenheden, die beide tot deze medische ontwikkeling hebben bijgedragen.

Daarbij wordt in het bijzonder de nadruk gelegd op de intieme verwevenheid van wetenschap en kunst, die sedert de oudheid gold als de integratie van geneeskunde en geneeskunst, vaak samen aangeduid als '*Ars Medica*'.

Dat Andreas van Wesel een uiterst begaafd tekenaar, Jan Stevens van Calcar, heeft aange trokken om samen de *Fabrica* te realiseren, heeft geleid tot een gemeenschappelijk 'Canon' voor artsen en kunstenaars.

De Renaissance was daarvoor de ideale voedingsbodemp: zowel in de wetenschap als in de kunst werd gezocht naar nieuwe ideeën, nieuwe uitdrukkingsvormen, naar een nieuwe vrijheid van denken, naar de grondvesten van ons menselijk bestaan, in het bijzonder ons eigen menselijk lichaam.

Dat de artistieke invalshoek voor het evalueren van Vesalius' anatomie niet echt nieuw is, bewijzen de vele publicaties die ter gelegenheid van zijn 450ste geboortehedenking in 1964 het licht zagen. Vele gerenommeerde wetenschappers als O'Malley, Cushing, Lindeboom, doch later ook Huard & Imbault-Huart hebben de uitzonderlijke kwaliteiten van de prenten van Vesalius' *Fabrica* benadrukt.

Dit boek wil op die ingeslagen weg verder gaan, maar daaraan de vernieuwde interesse koppelen, die én de huidige medici én de hedendaagse kunstenaars aan de dag leggen om de figuur van Vesalius in de eenentwintigste eeuw hernieuwd op het voorplan te brengen.

Dat daarbij de recent verschenen vertalingen van de *Fabrica* in het Engels en van de *Epitome* in het Frans een wezenlijke bijdrage hebben geleverd, staat buiten kijf. Als nooit tevoren kunnen huidige wetenschappers en kunstenaars nu in moderne volkstaal de bijzondere kwaliteiten,

zowel van de tekst als van de afbeeldingen van Andreas Vesalius, vaststellen, bestuderen, evalueren ... en roemen!

Toen in 1914 door het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog de herdenking van Vesalius' 400ste geboorteverjaardag in kanongebulder en moeras verzonken raakte en in 1943 tijdens de Tweede Wereldoorlog hetzelfde gebeurde met de herdenking van de 400 jaar oude uitgave van de *Fabrica*, werd gehoopt op een internationale herdenking in 2014.

Dit boek wil daartoe een bijdrage leveren. Internationaal erkende Vesalius-experten hebben hun medewerking verleend en bijgedragen tot het welslagen van dit herdenkingsboek. Ik ben hen daarvoor zeer erkentelijk.

Moge daarmee de roem van een Brabander, een Brusselaar, Andries van Wesel, niet alleen een afspiegeling zijn van zijn verkiezing tot één der grootste Belgen, maar wereldwijd de erkenning krijgen als grondlegger van de hedendaagse gezondheidszorg.

Robrecht Van Hee